

Fellesskapende praksis i barnehage og skole:

Didaktiske perspektiver på tilhørighet, medvirkning og inkludering

Robuste fellesskap

- **I gode fellesskap vil trangen til å løse problemer bli mindre, og evnen til å oppløse problemer og vanskeligheter bli bedre. Dette er fellesskap hvor man kan takle smerte så vel som glede, sorg så vel som livslust, bunnløs motstand så vel som målbevisste fremskritt.**
- **Hvor man kan dele og leve ut disse følelsene i trygghet, spontant og umiddelbart, utsatt , uten å måtte tenke strategisk eller resultatorientert.**
- **Det er snakk om soner i den sosiale virkelighet hvor man kan eksistere som jeg-du, i fellesskap hvor man ikke trenger å gradere seg. Det er soner der fellesskapet avlaster, og hvor man kan kaste av seg behovet for å beskytte seg i andres nærvær.»** Nyeng,F. (2003, s.263-264): Eksistensens filosofi. Om frihet, angst og mening i eget liv. Oslo, Abstrakt forlag.

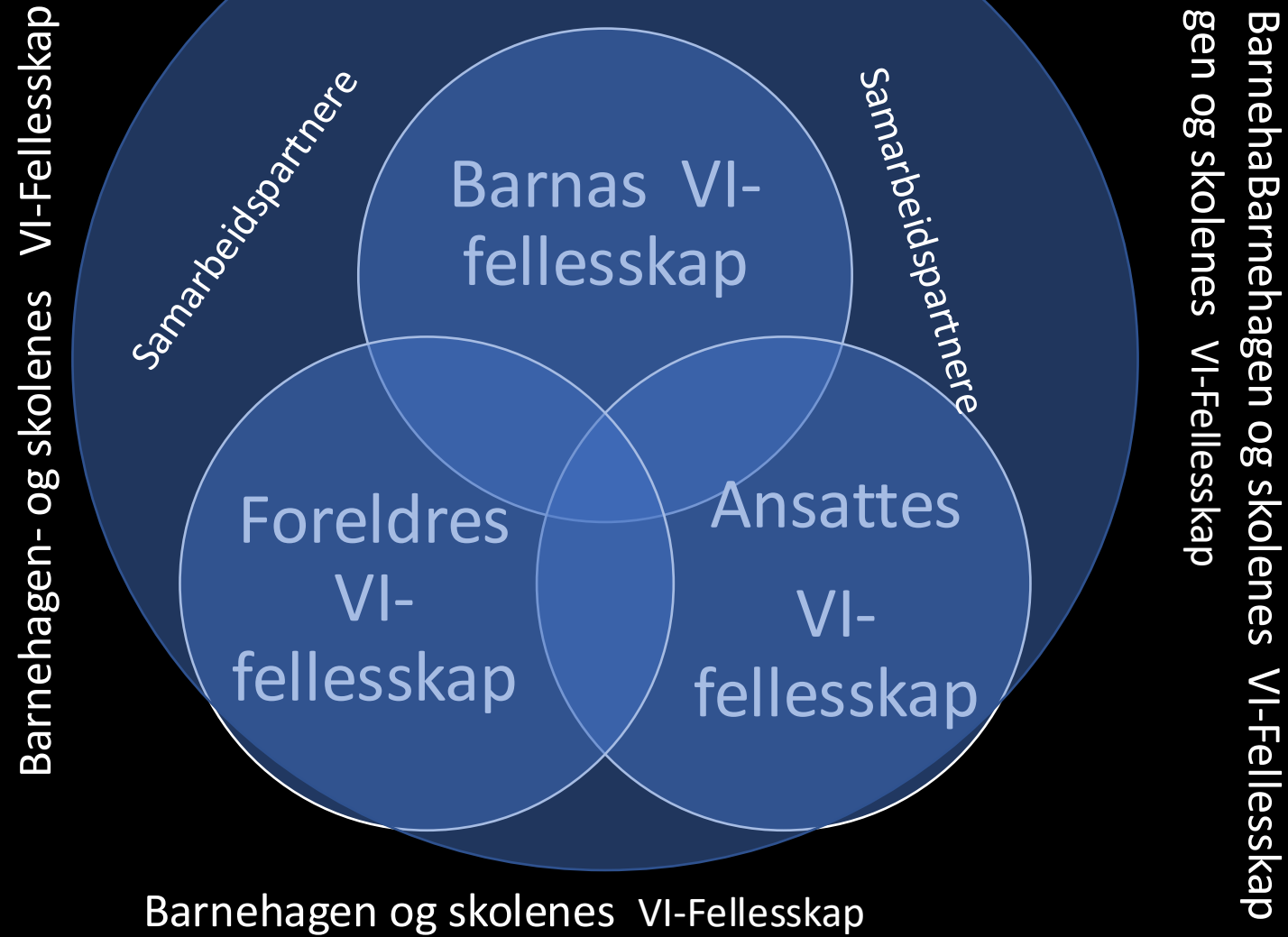
- **Robusthet forstås ofte som det motsatte av sårbarhet. I møte med barn blir det en forenkling. Robusthet er ikke fravær av sårbarhet – det er evnen til å gjenkjenne, forstå og håndtere den, og vite når man trenger andre.**

Holdningstrappa

Lund & Helgeland, 2024, s.21

Barnehagen og skolens VI-fellesskap

Grupper vs fellesskaper

- **For at en gruppe skal bli et fellesskap krever det at de som deltar opplever at de hører til i fellesskapet. Felles virke, felles engasjement og felles repetoar**

- Wenger, E. and J. Lave (2003:45). "Situert Læring og andre tekster.[Situating Learning and other texts]." København: Hans Reitzels Forlag AS.

*Et didaktisk perspektiv på tilhørighet,
medvirkning og inkludering betyr å se på
hvordan pedagogiske valg kan
bidra til at alle barn og unge i barnehage
og skole opplever å være en verdifull del
av fellesskapet.*

Normalitetsbegrepets bredde, høyde og rommelighet hos den enkelte og i fellesskapet

Normalt	Avvikende	Diagnose; normalt?	«Ikke som oss»
Atferd; relasjonelt, kontekstuel, kulturelt	Syk og frisk	«Det er ikke helt vanlig, er det vel?»	Livsmestring ; hva er det man skal mestre i livet som er normalt? Hva forventes av tålegrense? Sårbarhet.
	Den enkeltes møte med det vi tolker og forstår som annerledes, fremmed og kanskje defineres utenfor normalitetsområdet.	Fellesskapets rommelighet og fellesskapets tålegrense.	

Dette må jevnlig løftes frem som tema i personalarunnen i måten vi tilrettelegger undervisningen og lekens mål, metoder og innhold

Fellesskapelse

Hverken fellesskap eller individer kan betraktes som konstante, adskilte størrelser. De inngår derimot i en dynamisk prosess der menneskers kommunikasjon kontinuerlig konstituerer fellesskap, og der disse sosiale fellesskapene igjen er basis for hver enkelt individs liv. I samme bilde inngår læring.

«For det at være levende og lære gjennom erfaring henger uløseligt sammen» (Brinkmann, 2011, s. 163).

Brinkmann, S. (2011). John Dewey og fællesskabens pædagogik. I S. Brinkmann & E. Jensen (Red.), *Fællesskab i skolen* (s. 151–170). Akademisk forlag.

Fellesskapende didaktikk er i faglitteraturen knyttet til skolens kontekst

- Fellesskapende didaktikk handler om hvordan undervisningens mål, metoder og innhold proaktivt kan samle elevene om et faglig innhold som det *felles tredje*.

Lund& Helgeland, 2024,s.106)

Felles-skapelse i barnehagen

- Fellesskapelse er ikke tilfeldig omsorgsarbeid, det er didaktisk fellesskapende arbeid i barnehagen.
- Det handler om å reflektere over ***hva, hvordan og hvorfor*** vi gjør det vi gjør- alltid med mål om barnets beste.
- Når voksne legger til rette for lek som gir barn felles erfaringer, utvikles både sosial, emosjonell og kognitiv kompetanse. Voksenrollen i lek blir her helt sentral.
- Barn lærer å forhandle, vente, lytte, forstå andres perspektiver og tåle uenighet. Slike erfaringer er grunnleggende for både læring og psykisk trygghet.

Sentrale faktorer og perspektiver

1. Medvirkning

- MED-VIRKE: Hvis vi går til selve ordet medvirkning, kan vi si at forstavelsen med leder oppmerksomheten mot at det er sammen med noen andre eller i et fellesskap. Ved å legge vekt på virkningsaspektet kan begrepet forståes som å gjøre noe sammen som fører til noe; at man er med å påvirke at noe skjer, kjenner at egen deltagelse bidrar til endring. En måte å oppfatte barns rett til medvirkning er å si at hvert barn har rett til å erfare at deres stemme blir tatt på alvor og har virkning i fellesskapet.

Hansen, H. R. (2021) Det felles, det skapende og didaktikken. I Restad, F. & Sandsmark, J. (red) (2021). Mobbeforebygging i et fellesskapsperspektiv. Nye stemmer i praksis. KF.

2. Fellesskapende ledelse i barnehage og skole

Eriksen og Søndergaard (2021) påpeker at fellesskapende ledelse handler om

- a) at de voksne legger til rette for barns samarbeid på nøye gjennomtenkte måter. Hva betyr det i praksis?
- b) at de voksne legger opp til aktiviteter/lek som fremmer emosjonell, sosiale og kognitiv utvikling (pedagogiske valg, voksenrollen).
- c) tilrettelegging for trygghet i samspill mellom barn og mellom barn og voksne legger grunnlaget for gode læringsprosesser for den enkelte i fellesskapet.

Eriksen, T. H. & Søndergaard, D. M (2021). Fellesskapende klasseledelse og didaktikk – forutsetninger for forebygging av mobbing. I Kofoed, J. & Søndergaard, D. M. (red). Mobning gentænkt. Hans Reitzels Forlag

Hansen, H. R. (2021) Det felles, det skapende og didaktikken. I Restad, F. & Sandsmark, J. (red) (2021). Mobbeforebygging i et fellesskapsperspektiv. Nye stemmer i praksis. KF.

3. Det faglige fellesskapsperspektivet i skolen

- Fellesskapet kan forstås som et faglig læringsfellesskap der elevene utvikler forståelse i samarbeid
- Elevene lærer å bruke faglige begreper og metoder (eks. grunnleggende ferdigheter).
- Samtaler og samarbeid skal ha et tydelig faglig mål.
- Læreren leder elevenes oppmerksomhet mot sentrale faglige ideer gjennom pedagogiske valg som fremmer læring for alle.

4. Det kritiske perspektivet

- Dette perspektivet undersøker hvem som er inkludert i fellesskapet, og hvem som blir holdt utenfor.
- Man ser på makt, normer og ulikhet (sosiale dynamikker som frakobling og legitimering, eksklusjonsangst)
- Lek og undervisning skal kunne utfordre diskriminering og stereotyper.
- Barnas ulike erfaringer og identiteter bør synliggjøres i leke- og læringsprosesser.

5. Det inkluderende perspektivet

- Et fellesskap skal romme alle barn og unge, uavhengig av funksjonsevne, språk, kultur, kjønn eller sosial bakgrunn (bred normalitetsforståelse)
- Lek og læring tilpasses ulike behov.
- Målet er reell deltakelse og medvirkning, ikke bare fysisk tilstedeværelse (pedagogiske valg)
- Den voksne må motvirke utenforskap og marginalisering gjennom varm og tydelig ledelse.
- Eksempel: Varierte leke- og arbeidsmåter, universell utforming og fleksible måter å vise kompetanse på.

Referanser i tillegg til de som står på lysbilder

Emilson, A. C., & Johansson, E. M. (2025). Belonging in Preschool—An Existential and Political Concern for Children. *Education Sciences*, 15(7) <https://www.mdpi.com/2227-7102/15/7/808>

Jenei, T. (2025). Organizational journeys toward strong cultures of sustainability: An empirical investigation. *Frontiers in Psychology*, 16, 11867093. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2025.11867093>

Helene Hallaråker mfl (2025).: [Characteristics of interprofessional collaboration between educational psychological services and schools: A scoping review](#). *Educational Research Review*, 2025. Doi.org/10.1016/j.edurev.

OECD. (2025). Quality Early Childhood Education: The Key to Prosperity and Well- Being. International Summit on the Teaching Profession, OECD Publishing, Paris <https://doi.org/10.1787/cd5ca149-en>

Ree, M., & Rosell, Y. (2025). Participation of 1- to 3-year-old children in the early childhood education and care community: A question of borderwork. *Early Years*. <https://doi.org/10.1080/09575146.2025.2493852>

Restad, F. & Lyng, S. T. (2021). Fellesskapende didaktikk – fra Danmark til Norge, og tilbake igjen? I Restad,

F. & Sandsmark, J. (red) (2021). Mobbeforebygging i et fellesskapsperspektiv. Nye stemmer i praksis. KF